

Stockholm 2025-04-28

Anna Liljeblad
Anna.liljeblad@energigas.se

Till:
Ei:s uppdrag om genomförande av EU:s
gasmarknadspaket,
gasmarknadspaketet@ei.se

Kopia till:
Claes Vendel Nylander, Ei

Inspel till Energimarknadsinspektionens uppdrag om genomförande av EU:s gasmarknadspaket

- Undantag för koncession för mät- och reglerstation, linjeventilstation, rensdonsstation och kompressorstation

Regeringen har gett Energimarknadsinspektionen (Ei) i uppdrag att bedöma vilka åtgärder som krävs för att genomföra det så kallade Gasmarknadspaketet¹ på den svenska marknaden. EnergiGas Sverige har i olika dialoger med Ei och i inspel belyst problematiken med nuvarande lagstiftning kring koncession och definitionen av ombyggnation av en mät- och reglerstation (förkortat MR-station). Efter referensgruppsmötet med Ei, den 25 april, uppfattade EnergiGas Sverige ett behov av att inkomma med ytterligare förtydligande kring konsekvenser och en teknisk beskrivning.

Bakgrund till varför ett utvidgat undantag behövs

Enligt 3§ naturgasförordningen (2006:1043), anges att koncession enligt 2 kap. 1 § naturgaslagen (2005:403) inte krävs för ombyggnad av en MR-station, linjeventilstation, rensdonsstation eller kompressorstation. Nuvarande tolkning av undantaget (enligt Ei) inrymmer inte de nödvändiga anpassningar av en MR-station som krävs för att möjliggöra omvänt gasflöde. Gasbranschen står just nu inför behovet av omvänt gasflöde vid flera befintliga MR-stationer då ett flertal distributionsnät inom kort kommer nå sin maxkapacitet. Det är också flera investeringar i nya biogasanläggningar på gång som riskerar att hindras av att distributionsnäten inte har ledig kapacitet. En mer hållbar, kostnadseffektiv och långsiktig drift i gasnäten möjliggörs om MR-stationer enkelt kan kompletteras och tillpassas för omvänt gasflöde. Det är därmed nödvändigt att en sådan åtgärd omfattas av undantaget från koncession.

En förnyad koncessionsprocess för varje tilläggsinstallation kommer fördröja och fördyra tillpassningar av MR-stationer. Ett sådant förfarande utgör ett hinder för den gröna omställningen och behovet av ökad resiliens i energiförsörjningen.

¹ Gasmarknadspaketet består dels av ett direktiv (2024/1788) om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av direktiv EU 2023/1791 och om upphävande av direktiv 2009/73/EG och dels av en förordning (2024/1789) om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av förordningarna (EU) nr 1227/2011, (EU) 2019/942 och (EU) 2022/869 samt beslut (EU) 2017/684, och om upphävande av förordning (EG) nr 715/2009

Varför behövs omvänt gasflöde?

För hela gasbranschen (framför allt för kunderna) är det av största vikt att den inhemska biogasproduktionen ökar. Anledningarna är flera. Industrin står inför stora omställningar och genom att möjliggöra industrins omställning till biogas säkras Sveriges konkurrenskraft på den globala marknaden. Inhemsk biogasproduktion ökar också vår resiliens och gör oss mindre beroende av leveranser från omvärlden, inte minst i händelse av kris eller krig. Genom produktion och användning av biogas utnyttjas dessutom samhällets resurser på ett effektivt sätt. Avfall från avlopp, matrester och gödsel samt restprodukter från skog och industri tas om hand. Viktiga näringsämnen återförs till jordbruket och efterfrågan på ekologiskt jordbruk möts. För att möta det växande behovet av biogas räcker det dock inte enbart att öka produktionen av biogas. Utmaningen är också att göra biogasen tillgänglig när den behövs, och där den behövs. Infrastrukturen är en nyckelfaktor och möjliggörare för omställningen och behöver utvecklas i takt med att gaserna blir en allt viktigare del av Sveriges energi- och råvaruförsörjning. En grundförutsättning för en effektiv omställning är att kunna nyttja befintlig gasinfrastruktur så långt som möjligt och att hinder för detta undanröjs.

Placeringen av en biogasanläggning styrs många gånger av var det finns god tillgång på substrat (avfall från avlopp, gödsel, matavfall etc.) samtidigt som det finns tillgänglig mark för etablering av en anläggning. I takt med att mer biogasproduktion ansluts till det västsvenska gasnätet, blir det av stor vikt att vid behov möjliggöra förflyttning av gas från de lokala distributionsnäten, till transmissionsnätet. Ett sådant omvänt gasflöde, drivet av att det lokala nätet når sin maxkapacitet, kräver tillpassning av MR-stationer. Vid förändrade förbrukningsmönster hos distributionsnätets lokala kunder, kan en förflyttning av gas bli aktuell med kort varsel. Det kan exempelvis innebära att en större industri på ett distributionsnät plötsligt slutar förbruka gas av någon anledning. Om en biogasanläggning som är ansluten till detta distributionsnät ska kunna fortsätta att mata in den biogas som anläggningen producerar måste en tillpassning av en MR-station genomföras skyndsamt så att biogasen kan tryckas upp till transmissionsnätet för att på så sätt nå kunderna. I annat fall kommer biogasanläggningen vara tvungen att fackla² den biogas som anläggningen producerat eftersom en biogasanläggning inte bara kan sluta att producera biogas för att nätet har nått sin maxkapacitet. Avfall från samhället (som avlopp och matrester) måste fortsatt tas om hand. Gasbranschen ser en stor risk att tillpassningen av MR-stationer kommer att dra ut på tiden om processen måste genomgå en ny koncessionsansökan. Energigas Sverige vill därmed understryka vikten av att skapa förutsättning i lagstiftningen för ett utvidgat undantag som möjliggör tillpassning för omvänt gasflöde utan en förnyad koncessionsansökan.

Författningsändringen ligger helt i linje med Direktivets syfte och Ei:s uppdrag

Att EU:s gasregler reviderats, med syfte att ta bort onödiga regelhinder för att underlätta marknadstillträdet för förnybara och koldioxidsnåla gaser och att möjliggöra en övergång från naturgas, ser Energigas Sverige som mycket positivt. En fungerande inre energimarknad är avgörande för att säkra försörjningstryggheten med ökad andel förnybar gas, energisektorns konkurrenskraft och energi till överkomliga priser.

Ei, har av regeringen, fått i uppdrag att bedöma vilka åtgärder som krävs för att genomföra Gasmarknadspaketet på den svenska marknaden. I uppdraget ingår att lämna nödvändiga författningsförslag i de delar där genomförandet kräver bestämmelser i lag eller förordning. Ett författningsförslag med undantag från koncessionskravet vid tillpassning av MR-stationer (som krävs vid omvänt gasflöde), är helt i linje med Ei:s uppdrag och bidrar till att flera syften med revideringen av direktivet uppfylls.

² Fackling innebär att metangasen antänds och via förbränning övergår till koldioxid och vatten

Energigas Sverige har sedan Ei fick uppdraget av regeringen tryckt på att det måste tydliggöras att en tillpassning av MR-stationer med en kompressor också ingår i begreppet ombyggnation i 3 § naturgasförordningen. Att en befintlig MR-station i fråga tillpassas för att hantera större mängder gas eller ändra flödet på gasen bör inte utgöra skäl för en ny koncessionsansökan. Gasbranschen står just nu, som tidigare nämnts, inför flera tillpassningar av befintliga MR-stationer då distributionsnäten kommer nå sin maxkapacitet inom kort. Samtidigt är fler investeringar i nya biogasanläggningar på gång som idag hindras av att distributionsnäten inte har ledig kapacitet. Att som idag kräva en förnyad koncessionsansökan för en tillpassning av en befintlig MR-station med en kompressor motverkar helt syftet med direktivets revidering (att öka andelen förnybar gas, ersätta naturgas och stärka försörjningstryggheten) och är mycket ifrågasatt av branschen då det ger stora samhälls- och processekonomiska konsekvenser samtidigt som försörjningstryggheten och energiberedskapen försämras. I direktivet framhävs även att energieffektivitet och effektiva tillståndprocesser är viktiga faktorer för att uppnå direktivets syfte. Energigas Sverige anser därför att den utvidgning av undantaget som krävs för att möjliggöra omvänt gasflöde ligger helt i linje med direktivets intention och bör vara en prioriterad fråga för Ei att hantera inom uppdraget.

Tekniska förutsättningar vid tillpassning för omvänt gasflöde

Precis som förutsättningarna för elsystemet förändrats i snabb takt med bland annat decentraliserad produktion, sker förändringar som ställer nya krav på gasnäten. Att kunna transformera el i båda riktningar i en transformatorstation är en självklarhet. Att kunna tillse att gasen kan röra sig i mer än en riktning behöver också bli en självklarhet, utan långa tillståndprocesser.

Det som krävs för att möjliggöra ett omvänt gasflöde mellan ett lokalt nät och transmissionsnätet är en funktionsanpassning av befintliga MR-stationer. Vid behov kan gasflödet vändas och ledas i motsatt riktning. För att detta ska vara tekniskt möjligt krävs installation av en kompressor, vilket möjliggör tryckhöjning i det lokala nätet när flödet går "baklänges". Det är viktigt att förtydliga att MR-stationens huvudfunktioner – tryckreglering, mätning och övervakning – förblir oförändrade. Den tillkommande funktionen, omvänt gasflöde, utgör en driftteknisk anpassning inom ramen för befintlig verksamhet, snarare än en introduktion av en ny anläggningskategori. Den tillkommande kompressorn blir en integrerad del av ett befintligt system. Kompressorn kommer att vara fysiskt placerad inom samma tomtgräns, kopplad till samma gasledning och komponenter som resterande delar av MR-stationen och tekniskt styrd och övervakad av samma system som övrig utrustning i stationen.

Tillpassningen av en MR-station sker, som ovan nämnt, inom befintlig tomt, vilket innebär att den fysiska påverkan på omgivningen förblir oförändrad. Ingen ny mark tas i anspråk, vilket eliminerar risker kopplade till markrörelser, korsningar med annan infrastruktur eller påverkan på tredje part. En tillpassning för omvänt gasflöde ligger inom befintliga kapacitetsgränser och designparametrar, med samma säkerhetsstandard som övriga mät- och reglerfunktioner. Riskbedömning, övervakning och säkerhetsfunktioner följer samma praxis som redan gäller enligt Swedegas (vars anläggningar det avses) drift- och underhållssystem. MR-stationer är redan designade för att hantera varierande gasflöden och tryck. Ledningsnätet är också redan trycksatt åt båda håll i andra delar av systemet, och den nya funktionen förändrar inte det maximala drifttrycket. Sammantaget innebär tillpassningen ingen förhöjd risk för nätet.

Sammanfattningsvis är det inte fråga om en ny kompressorstation i klassisk mening, utan om en förändring av flödesriktning i befintlig station, där en kompressor integreras i den befintliga reglertekniska miljön. Detta kan jämföras med att installera en ny regulator – skillnaden ligger i tryckriktningen, inte i säkerhetsmässig komplexitet eller fysisk påverkan.

Kostnads- och tidsbesparingar kopplade till författningsförändringen

I närtid (under åren 2025 till 2026) finns behov av tillpassning för omvänt gasflöde av fyra befintliga MR-stationer. Fram till 2030 finns motsvarande behov för ytterligare femton stationer (av totalt cirka 40 stationer). Att upprätta en koncessionsansökan tar uppskattningsvis 400 timmar intern tid för Swedegas (som är den aktör som äger de MR-stationerna som avses), och kräver dessutom legal och teknisk expertis från externa parter. Den sammanlagda kostnaden estimeras till 1,5 miljoner kronor. Swedegas totala kostnad för fyra ansökningar under åren 2025 till 2026 beräknas därmed uppgå till 6 miljoner kronor, och motsvarande siffra fram till 2030 till 28,5 miljoner kronor. Detta förutsätter att det inte krävs ytterligare kompletteringar från Swedegas. Prövningsprocesserna kommer även belasta Ei, samt Regeringen som i dagsläget är beslutande instans för koncession.

Utöver kostnader kopplade till koncessionsansökan uppstår kostnader till följd av att biogas inte kan användas (och därmed ersätta naturgas), vilket påverkas av den tid som en prövningsprocess väntas ta. I vissa fall kommer redan producerad biogas bli tvungen att facklas när den inte kan överföras till transmissionsnätet, i andra fall kan nyinvesteringar i biogasanläggningar försenas eller i värsta fall att produktionsanläggningarna inte etableras över huvud taget. Ei uppskattar att prövningsprocessen och deras tid uppgår till cirka sju månader per ansökan³. Gasbranschen ser dock en risk att processen kommer ta längre tid om fler parallella ansökningar kommer in till myndigheten (till följd av resursbrist). Med dagens regelverk tillkommer dessutom regeringens handläggningstid. Hur lång tid det tar beror på saker utanför sökandes kontroll och kan enligt Naturgasförordningen sträcka sig fem år från det att ansökan inkommit till Ei. Från att en ansökan påbörjas hos Swedegas tills att beslut fattats, uppskattas att minst ett år har passerat. Den sammanlagda tidsfördröjningen för tillpassning av MR-stationer som behövs utföras under 2025 och 2026 uppskattas uppgå till fyra år (förutsatt att Ei kan hantera en ansökan inom sju månader).

Den biogas som måste facklas vid krav på koncessionsförfarande för att anpassa MR-stationer till omvänt gasflöde estimeras till 40 GWh fram till och med 2026 vilket motsvarar en samhälls-ekonomisk kostnad på cirka 67 miljoner kronor per år.⁴ Hur mycket biogas som samhället går miste om under senare år är svårare att estimeras. Vid nyanslutningar av biogasproduktion innebär en koncessionsansökan nödvändigtvis inte alltid en försening av driftstarten. Det kan dock medföra en viss försening vilket medför en samhälls-ekonomisk kostnad⁵ eller att anläggningen väljer att inte ansluta till gasnätet (vilket är det energieffektivaste sättet att distribuera gasen på). Kostnaderna för ansökan kvarstår dock.

Att som nätansluten biogasproducent dessutom riskera att inte få avsättning för sin biogas via gasnätet innebär en stor kommersiell risk. För producenterna är tidsaspekten vid en tillpassning av en MR-station därför avgörande. Biogasproducenterna har ofta avtal med gasleverantörerna (som säljer gasen vidare någonstans i gasnätet via avtal) om att de ska leverera en viss energimängd biogas per år. Om inte detta kan uppfyllas riskerar producenterna att behöva köpa in motsvarande energimängd biogas till ett betydligt högre pris än vad de själva kan producera för.

Ett författningsförslag som möjliggör tillpassningar för omvänt gasflöde bedöms, utifrån nu kända tillpassningsbehov fram till 2030, innebära en kostnadsbesparing på närmare 30 miljoner kronor samt en samhälls-ekonomisk besparing på 67 miljoner kronor per år. Då har ingen hänsyn tagits till kostnaderna för Ei:s och Regeringens arbete. Vidare, tillkommer ytterligare stora samhälls-ekonomiska besparingar om ny biogasproduktion kan anslutas till distributionsnäten utan några förseningar på grund av förnyad koncessionsansökan.

³ Enligt kommunikation på referensgruppsmöte 25 april 2025 baserat på tidigare processer.

⁴ Se vidare under Samhälls-ekonomiska konsekvenser om biogas inte kan användas

⁵ En ny normalstor biogasanläggning producerar idag mellan 80 – 120 GWh. Om en ny anläggning på 100 GWh försenas 1 år till följd av långa tillståndprocesser, motsvarar det en samhälls-ekonomisk kostnad på 167 – 413 miljoner kronor

Samhällsekonomska konsekvenser om biogas inte kan användas

I Biogasmarknadsutredningen⁶ från 2019 beräknades den samhällsekonomska nyttan av produktion respektive användning av biogas. Merparten av den kvantifierade nyttan utgörs av minskade växthusgasutsläpp, men beräkningen inkluderar även övergödning, försurning och partiklar.

Om ett distributionsnät uppnått sin maxkapacitet och en tillpassning med omvänt gasflöde inte kan komma till stånd innebär det att befintlig produktion av biogas inte kan användas fullt ut utan istället måste facklas. Detta medför en samhällsekonomska kostnad för samhället. Den biogas som "förloras" vid krav på koncessionsförfarande för att anpassa MR-stationer till omvänt gasflöde estimeras till 40 GWh fram till och med 2026. Att behöva fackla 40 GWh biogas ger en årlig samhällsekonomska kostnad på nästan 67 miljoner kronor. Detta grundar sig på att värdet av att undvika emissioner av växthusgaser sätts till 7 kr/kg⁷ koldioxidekvivalenter vilket medför att nyttan att ersätta naturgas i industrin med biogas uppgår till 1,66 kr/kWh.

Vidare, om ett distributionsnät uppnått sin maxkapacitet och en tillpassning med omvänt gasflöde inte kan komma till stånd och det medför att nyinvesteringar i ny biogasproduktion inte kan realiseras eller försenas på grund av utdragna tillståndprocesser medför det ytterligare kostnader för samhället. En ny normalstor biogasanläggning producerar idag mellan 80 – 120 GWh per år. Om en ny anläggning på 100 GWh per år försenas 1 år till följd av långa tillståndprocesser, motsvarar det en samhällsekonomska kostnad på 167 – 413 miljoner kronor. Detta grundar sig på att kostnaden för samhället att inte ny biogasproduktion kommer tillstånd uppgår till 1,67–4,13 kr/kWh⁷ biogas om biogasen antas ersätta naturgas i industrin (spannet beror främst på typ av substrat och process).

Utöver dessa kvantifierade samhällsnyttor finns flera betydande nyttor som Biogasmarknadsutredningen av olika skäl inte kunde kvantifiera i ekonomiska termer⁸. Bland annat bedömer utredningen att en ökad användning av förnybara energigas kan öka den svenska basindustrins konkurrenskraft på sikt. Att inhemskt producerad biogas bidrar till försörjningstrygghet bedömer utredningen vara en hög samhällsnytta eftersom de samhällsekonomska och företagsekonomska kostnaderna vid ett tillfälligt stopp i Sveriges naturgasleveranser bedöms kunna bli betydande. Vidare kan biogas bidra till att balansera det västsvenska gasnätet. Därtill kan produktionen av biogödsel minska importberoendet av mineralgödsel och därmed bidra till en mer cirkulär ekonomi och ökad försörjningstrygghet.

⁶ Mer Biogas! För ett hållbart Sverige SOU 2019:63 (sidan 158-163)

⁷ Från Mer Biogas! För ett hållbart Sverige SOU 2019:63: I 2014 års prisnivå satte Trafikverket kostnaden till 1,14 kr/kg koldioxidekvivalent. Trafikverket antar också en årlig uppräkningsfaktor på 1,5 procent, vilket innebär en uppräkning med 7,7 procent för att motsvara dagens nivå. I dagens prisnivå sätts därför kostnaden till 1,23 kr/kg koldioxidekvivalent. Trafikverket har nyligen har genomfört en översyn av koldioxidvärderingen i ASEK. Översynen har resulterat i att den nuvarande värderingen på 1,14 kronor per kg koldioxidekvivalenter ersätts med en ny värdering på 7 kr per kg koldioxidekvivalenter den 1 april 2020. Den nya värderingen baseras på den maximala nivån på reduktionspliktsavgiften i stället för som tidigare på koldioxidskatten.

⁸ Mer Biogas! För ett hållbart Sverige SOU 2019:63 (sidan 170 - 171)

Att gå via regeringens bemyndigande

Att gå via regeringens bemyndigande med möjligheten att införa nya undantag anser gasbranschen med stor sannolikhet kommer ta betydligt längre tid än att Ei genomför ändringen. Energigas Sverige vill därmed understryka vikten av att det skapas förutsättning i lagstiftningen för omvänt gasflöde utan en förnyad koncessionsansökan. Energigas Sverige anser att det i den nya Gasmarknadslagen tydliggörs att undantaget avseende ombyggnad av MR-station även avser tillpassning med en kompressor. Är inte detta möjligt bör det åtminstone tydliggöras i den nya gasmarknadsförordningen där undantaget för ombyggnad av en MR-station idag (nuvarande naturgasförordning) finns. Energigas Sverige anser att det är av största vikt att det tydligt framgår i leveransen av Ei:s uppdrag och i dialoger med Regeringskansliet att detta är en ytterst prioriterad fråga. Problemet finns redan idag och det är av största relevans att frågan hanteras skyndsamt.

Anna Wallentin

Avdelningschef Marknad & Kommunikation

Anna Liljeblad

Ansvarig Distribution